

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
OŁTARZ GŁÓWNY W KOŚCIELE P.W. ŚW. JANA Z DUKLI
W JĘDRZYCHOWICACH

mgr Marcin Pechacz

dplomowany konserwator dzieł sztuki dyplom UMK nr 1400/107331/2007

Wschowa 2023

Stwierdzam zgodność kserokopii
z oryginałem:
Szlichtyngowa, dnia

Wprowadzenie.

Klasycystyczny ołtarz główny w kościele w Jędrzychowicach pochodzi z 1. połowy XIXw. Obraz to kopia na płótnie obrazu *Adoracja Dzieciątka przez Pasterzy* (zwanego też *Noc*) autorstwa Antonio Allegri da Correggio (z okresu 1522-1530). Zestawienie elementów: retabulum, mensy o braku dekoracji poza profilem wokoło płycin ścian i obrazu w ramie ciasno wkomponowanej między detale architektoniczne sugerują możliwą przebudowę obiektu, jego wtórne skomponowanie z pierwotnie nie związanych z sobą części, co mogło być możliwe w świetle powszechnej praktyki przebudowywania ołtarzy protestanckich na potrzeby obrządku katolickiego po 1945r.

Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.

Obiekt został w 2. połowie XXw. przynajmniej dwukrotnie, wtórnie przemalowany w bielach farbami o współczesnych spoiwach syntetycznych, z detalami malowanymi na złoto. Miejscowo, szczególnie na wystających narożach mensy widoczne są uszkodzenia mechaniczne i przetarcia powierzchni. Na powierzchni malowanej, oraz w większej mierze na pozostającym w surowym drewnie odwrociu widoczne są otwory wylotowe po drewnojadach. Obecnie nie widać świeżych oznak aktywności żerujących w drewnie owadów, jednak w przeszłości były one aktywne niszcząc strukturę drewna a obecnie (szczególnie biorąc pod uwagę porażenie biologiczne innych elementów wyposażenia kościoła) nie można całkowicie wykluczyć ich bytowania. Nad obrazem, zamocowane jest obecnie oświetlenie, zaburzające swoją formą estetykę obiektu. Na odwrociu zamocowana jest instalacja elektryczna z gniazdem, ślady podobnych ingerencji widoczne są na bokach retabulum.

Obraz pozostaje w ogólnie dobrym stanie, nie widać znaczących ubytków warstwy malarskiej. Płótno utraciło naciąg na krośnię i zauważalnie fałduje. Powierzchnię malarską pokrywa warstewka zabrudzeń.

Cele i założenia prac konserwatorskich.

Celem prac konserwatorskich i restauratorskich przy ambonie jest przywrócenie pierwotnej

Stwierdzam zgodność kserokopii
z oryginałem:
Szlichtyngowa, dnia

formy estetycznej obiektu oraz walorów ekspozycyjnych oryginalnej warstwy malarskiej i pozłotniczej.

Program prac konserwatorskich.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej obiektu przed rozpoczęciem prac.
2. Demontaż ołtarza i transport elementów do pracowni.
3. Wykonanie badań z zakresu techniki wykonania warstw chronologicznych (malarskich i pozłotniczych), analiza formy obiektu, opracowanie z zakresu historii sztuki. Wyniki badań należy przedstawić Lubuskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.
4. Dezynsekcja z efektem zabezpieczającym poprzez naniesienie na odsłonięte partie drewna oraz zapuszczenie iniekcyjne w otwory po owadach dedykowanego do prac konserwatorskich, bezbarwnego preparatu biobójczego (Per-xil lub równoważnego). Zabieg należy wykonać dla elementów pozostających w stanie nie wymagającym wzmocnienia strukturalnego oraz dodanych na dalszym etapie prac rekonstruowanych elementów drewnianych.
5. Wzmocnienie strukturalne drewna przez nasączenie 10% roztworem żywicy syntetycznej (Paraloid B72 w toluenie lub równoważnej).
6. Rekonstrukcja rzeźbiarska większych ubytków i brakujących elementów w dobranym gatunkowo do oryginału drewnie, wykonana według wskazań wynikających z analizy archiwalnej i formalnej obiektu.
7. Uzupełnienie ubytków drewna kitem chemoutwardzalnym o właściwościach mechanicznych zbliżonych do właściwości drewna (wskazane jest użycie kitu Araldite HV/SV 36 do drewna lub równoważnego).
8. Ewentualna rekonstrukcja brakujących elementów przez wykonanie odcisku w masie z żywicy chemoutwardzalnej (Araldite HV/SV 36 lub równoważnej) za pomocą formy silikonowej stworzonej na zachowanych elementach.
9. Rekonstrukcja na wzór oryginału i wymiana głęboko zniszczonych elementów konstrukcyjnych w dobranym gatunkowo do oryginału drewnie. Nowe elementy drewniane należy zabezpieczyć profilaktycznie przed żerowaniem owadów bezbarwnego za pomocą naniesienia preparatu biobójczego (Per-xil lub równoważnego).

Stwierdzam zgodność kserokopii
z oryginałem:
Szlichtyngowa, dnia

10. Usunięcie przemalowań i wtórnych warstw pozłotniczych z obiektu. Warstwy wtórne należy usuwać z poszanowaniem oryginału chemicznie odpowiednio dobranymi kompozycjami rozpuszczalników, po przeprowadzeniu prób na reprezentatywnych fragmentach przeznaczonych do oczyszczenia.
11. Konsolidacja warstwy malarskiej roztworem żywicy akrylowej (wskazane jest użycie żywicy Paraloid B72, roztwór 10-15 % w toluenie lub równoważnej).
12. Uzupełnienie ubytków zaprawy kredowo-klejowej kitem klejowo-kredowym lub akrylowym wodorozcieńczalnym przeznaczonym do obiektów zabytkowych. Uzupełnienia należy wykonać w granicach ubytków, odzwierciedlając fakturę oryginału.
13. Zaizolowanie oryginalnych wymalowań i uzupełnień ubytków zaprawy werniksem retuszarskim akrylowym lub damarowym z domieszką filtra UV.
14. Uzupełnienie ubytków oryginalnej warstwy malarskiej farbami akrylowymi gwarantującymi wygląd powierzchni zbliżony do uzupełnianej warstwy malarskiej. W przypadku konieczności uzyskania transparentnego efektu należy użyć farb na spoiwie żywicznym (mastyksowym lub ketonowym). Wszystkie stosowane farby powinny być najlepszej jakości, z przeznaczeniem do obiektów zabytkowych.
15. Rekonstrukcja oraz uzupełnienie złocień w technice na pulment z zastosowaniem złota płatkowego i proszkowego.
16. Zabezpieczenie złocień roztworem żywicy termoplastycznej w ksylene (Incral 44 lub równoważnej).

KONSERWACJA OBRAZU

17. Demontaż obrazu z ołtarza
18. Wyjęcie obrazu z ramy.
19. Wstępne oczyszczenie obrazu z zabrudzeń powierzchniowych.
20. Rozpoznanie stanu zachowania i techniki wykonania obrazu oraz krosna malarskiego. W zależności od stanu zachowania oraz sposobu łączenia listew krosna malarskiego zostanie podjęta decyzja o wymianie krosna lub o poddaniu starego krosna pracom konserwatorskim. Zaleca się, aby docelowo krosno malarskie miało konstrukcję ruchomą i prawidłowo wyprofilowaną powierzchnią od strony płótna, tak aby maksymalnie ograniczyć przyleganie płótna do drewna.
21. Zdjęcie obrazu z krosna malarskiego.
22. Rozprostowanie krajkę pod obciążeniem lub za pomocą kautera.

23. Umocowanie obrazu na krosnach pomocniczych lub prostowanie go pod obciążeniem.
Wybór metody zależy od stopnia zniekształcenia płótna oraz jego stanu zachowania.
Zaawansowana destrukcja płótna uniemożliwia prężenie go na krosnach pomocniczych w związku z ryzykiem powstania dodatkowych rozdarć.
24. Usunięcie ewentualnych łąt z odwrocia obrazu.
25. Oczyszczenie odwrocia obrazu mechanicznie gumką, włóknem szklanym, skalpelem.
26. Usunięcie zabrudzeń powierzchniowych z lica obrazu wodą destylowaną lub środkiem powierzchniowo czynnym. Wybór odpowiedniego środka musi zostać poprzedzony odpowiednimi próbami.
27. Usunięcie werniksu. Wybór odpowiedniego środka musi zostać poprzedzony odpowiednimi próbami.
28. Sklejenie ewentualnych rozdarć.
29. Konsolidacja kolejnych warstw obrazu połączona z zabiegiem prostowania zniekształconych łusek zaprawy.
30. Naciągnięcie obrazu na nowe ruchome, fazowane krosno malarskie lub na historyczne o ewentualnie zmodyfikowanej konstrukcji.
31. Zawerniksowanie lica obrazu roztworem odpowiedniej żywicy akrylowej.
32. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej farbami na bazie żywicy ketonowej lub mastyksowej.
33. Zawerniksowanie lica obrazu werniksem końcowym akrylowym, satynowym.
34. Po wykonaniu prac konserwatorskich w zakresie konserwacji ołtarza i obrazu transport obiektu do kościoła.
35. Złożenie obiektu w całość w miejscu dotychczasowej ekspozycji, z poprawą łączy części ołtarza (dopasowanie kołków, klinów drewnianych).
36. Wykonanie konserwatorskiej dokumentacji fotograficznej i opisowej wykonanych prac.

